

ÖVNING

Östersjön sedan istiden

Östersjön är ett ungt och föränderligt hav. Det har utvecklats sedan istiden och omväxlande varit en insjö och ett brackvattenhav. I denna övning får du utforska Östersjöns historia med hjälp av en digital karttjänst.

I denna övning ska du använda Sveriges geologiska undersöknings ”Kartvisare Strandförskjutningsmodell”, som ger en bild av förloppet för den senaste istidens avsmältning. Med den kan du se hur inlandsisen, landhöjningen och havsnivåförändringar har förändrat landskapet och havsmiljön.

GÖR SÅ HÄR

- Gå till <https://apps.sgu.se/kartvisare/kartvisare-strandforskjutningsmodell.html>
- Klicka på ”Lager och meny” (de tre strecken uppe till höger).
- Under ”i Om kartvisaren” kan du läsa om strandförskjutningen och modellen.
- Uppre till vänster under ikonen finns en teckenförklaring.
- Du kan zooma in och ut ur kartan bland annat med hjälp av plus- och minustecknet längst ner till vänster.
- När du öppnar kartvisaren är tidsperioden 13 000 år för-ikryssad. Välj vilken tidsperiod du vill titta på. Du måste både kryssa i årtusende och århundrade (finns under plustecknet för varje årtusende) för att inlandsisen och strandförskjutningen ska visas. Se till att bara ett århundrade är ikryssat i taget. Obs! Det tar några sekunder innan strandlinjen och iskanten visas när du byter århundrade.
- Under ”Topografi” (raden ovanför ”100-900 år före 1950”) kan du laborera med att kryssa i och ur ”vattenytor”, som visar nutida hav och sjöar.
- Prova dig fram i kartvisaren.

Fler detaljer om hur man använder kartvisaren lärs ut här:
<https://www.youtube.com/watch?v=TZUtDs910Sw>

UPPGIFTER

- 1.** Hur har det sett ut där du bor?
Undersök platsen för ditt hem, eller någon annan plats du intresserar dig för. Sök på närmaste tätort under ”Sök ort”.

Har platsen varit täckt av inlandsis?
Har den varit täckt av vatten – sjö eller hav?

a) Skriv namnet på den plats du valt. Hur såg det ut för 13 000 år sedan?
b) För 7 000 år sedan?
c) För 1 000 år sedan?
Jämför med idag.
- 2.** Ungefär när steg Skansen i Stockholm upp ur havet?
- 3.** För runt 11 300 år sedan hade Östersjön en förbindelse med världshavet på en annan plats än nu.

a) Var?
b) Vad kan det ha haft för betydelse för invandringen av marina organismer till Östersjön?
- 4.** Se till att ”Vattenytor” under ”Topografi” är ikryssat.

a) Ungefär när försvann inlandsisen helt från Sverige?
b) Var låg landets kuster då, jämfört med nu?
c) Varför har de flyttat sig? Obs! att det tar några sekunder innan inlandsisens utbredning laddas i kartvisaren.
- 5.** Hur tror du att de naturgeografiska förändringarna har påverkat livet under ytan under Östersjöns utveckling?
- 6.** Hur kommer Östersjön se ut i framtiden? Vad vet du om den lokala landhöjningen och den globala havsnivåhöjningen?

Till din hjälp kan du använda dessa sidor hos Lantmäteriet och SMHI:
<https://www.lantmateriet.se/sv/geodata/gps-geodesi-och-swepos/Referenssystem/Landhojning/>
<https://www.smhi.se/kunskapsbanken/oceanografi/vattenstand-och-klimat/framtida-vattenstand-langs-sveriges-kust-1.133483>